ODYSSEİA BİLGELİĞİ

Homeros'un Destanından
Yirmi Dört Hayat Dersi

PHIL COUSINEAU

Ön Söz
Mark Nepo

Türkçesi
Demet Ün

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2407
KÜLTÜR SERİSİ: 1254

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-8838-13-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün Adı: *The Wisdom of the Odyssey: Twenty-four Life Lessons from Homer's Epic,* by Phil Cousineau, New World Library, © 2026.

Bu kitabın Türkçedeki yayın hakları İntrotema Literary Agency aracılığıyla Ötüken Neşriyat'a aittir.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
Koşuyolu Mah. Mahmut Yesari Cad. Nu: 76 • 34718 Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 546 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: M. Bilal Erimez

Düzelti: Şule Azra Akbulut

Kapak Tasarımı: TheBookDesigners

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
İkitelli OSB Mahallesi Çevre Sosyal Tesisler Sokak
Çevre Sanayi Sitesi Sosyal Tesisler Nu: 3 İç Kapı Nu: 1B1
Başakşehir-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul - 2026

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Phil Cousineau: Bir yazar, belgeselci ve mitograftır. Kırktan fazla kitap yayımlamış, otuzdan fazla belgesel filmin senaryosunu yazmış ya da ortak yazarlığını üstlenmiş, ayrıca televizyon ve radyo için onlarca metin kaleme almıştır. Antik ve modern yaşamda mitolojinin her yerde hissedilen etkisi, çalışmalarının tamamını birbirine bağlayan Ariadne'nin ipliği gibidir. Mitoloji araştırmacısı Joseph Campbell, filozof Huston Smith, sanat eleştirmeni Alexander Eliot ve spor yazarı Joe Falls, yaşamının ilk dönemlerinde ona yol gösteren değerli akıl hocaları olmuştur. Cousineau, çok sayıda ödül kazanan *The Hero's Journey* (1987) adlı belgeselin ortak senaristi ve yardımcı yapımcılığını yapmış, ayrıca 1990 yılında ilk kez yayımlanan eşlikçi kitabın editörlüğünü üstlenmiştir. Daha sonra mitopoetik alanda iki kitap daha yayımlamıştır: *The Lost Notebooks of Sisyphus* ve *Who Stole the Arms of the Venus de Milo? The Art of Pilgrimage* adlı kitabı ise ondan fazla dile çevrilmiştir. Son kırk yıldır dünyanın dört bir yanında, özellikle Yunanistan, İrlanda ve Fransa'da, mitoloji ve hac yolculukları temalı gezi programları düzenliyor. Uzun yıllar boyunca Warner Brothers, Twentieth-Century Fox, Pixar, Lucasfilm ve Smithsonian Channel gibi film stüdyolarına, ayrıca MLB.com ve NFL.com'a mitoloji ve hikâye anlatıcılığı konularında danışmanlık yaptı. Güney Carolina'da doğan, Detroit'te büyüyüp eğitim gören Cousineau bugün ailesi Jo, Jack ve Stella ile birlikte San Francisco'da yaşıyor.

Demet Ün: 1993 Mersin doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Almanca ve İngilizce Mütercim Tercümanlık mezunu. Üniversite ve daha sonra kurumsal şirketlerde çalıştığı yıllar boyunca teknik ve edebî çeviriler yaptı. 2024 yılında başlattığı "okudemedim" isimli sosyal medya hesaplarında dil, çeviri ve genel kültür üzerine videolar yayımlıyor.

İÇİNDEKİLER

Mark Nepo'nun Ön Sözü • 21
Giriş: Yuvaya Dönüşler • 25

BÖLÜM I: SERÜVENLER

Odysseia | **Kitap 1:**
Tanrılar, Odysseus'un Yuvaya Dönme Vaktinin Geldiğine Karar Verir • 43

Odysseia | **Kitap 2:**
Git ve Babanın İzini Sür • 51

Odysseia | **Kitap 3:**
Nestor Hatırlıyor, Telemakhos Unutamıyor • 59

Odysseia | **Kitap 4:**
Sparta'ya Yolculuk • 65

Odysseia | **Kitap 5:**
Büyüleyici Kalypso'nun Odysseus Üzerindeki Tılsımı • 73

Odysseia | **Kitap 6:**
Odysseus Büyüleyici Phaiakia'da Nausikaa ile Karşılaşır • 80

Odysseia | **Kitap 7:**
Alkinoos ile Arete'nin Görkemli Sarayı • 87

Odysseia | **Kitap 8:**
İyi Anlatılmış Bir Hikâyenin Yarattığı Büyü • 95

Odysseia | **Kitap 9:**
Savaşçı, Hikâye Anlatıcısına Dönüşüyor • 103

Odysseia | **Kitap 10:**
Aiolos, Laistrygonlar ve Kirke ile Tuhaf Karşılaşmalar • 111

Odysseia | **Kitap 11:**
Nekyia: Yeraltı Dünyasına İniş ve Kâhin Teiresias'ın Öğütleri • 119

Odysseia | **Kitap 12:**
Seirenler, Skylla, Kharybdis ve Helios'un Sığırlarıyla Karşılaşmalar • 125

BÖLÜM II: YUVAYA DÖNÜŞ

Odysseia **| Kitap 13:**
Kılık Değiştirerek Gitsen Bile Yuva Gibisi Yok • 135

Odysseia **| Kitap 14:**
Kralın Eumaios'la Yeniden Buluşması • 145

Odysseia **| Kitap 15:**
Felaket Tellalı • 153

Odysseia **| Kitap 16:**
Baba Oğul Birbirine Kavuşuyor • 159

Odysseia **| Kitap 17:**
Telemakhos'un Penelopeia Tarafından Yuvada Karşılanışı • 167

Odysseia **| Kitap 18:**
Penelopeia'nın Baştan Çıkarıcı Güzelliği • 175

Odysseia **| Kitap 19:**
Kahramanın Kendiliğinden İyileşen Yarası • 181

Odysseia **| Kitap 20:**
Hayırlı Alametler, Uğursuz Kehanetler • 191

Odysseia **| Kitap 21:**
Penelopeia'nın Yay Yarışması • 197

Odysseia **| Kitap 22:**
Taliplerin Yok Edilişi • 207

Odysseia **| Kitap 23:**
Yatak İmtihan Töreni • 215

Odysseia **| Kitap 24:**
Kuşatma Sona Eriyor, Barış Hüküm Sürüyor • 225

Teşekkürler • 233
Kaynakça • 237
Görsel Katkılar • 241

Odysseia Bilgeliği İçin Övgüler

"Phil Cousineau, sözcüklerini uğultulu bir kaosla şiirsel bir kozmosun yeni biçimleri arasında akıtmayı çok iyi biliyor. Yazdığı her şey hem çok zekice hem de mükemmel bir hayal gücünün eseri. Cümlelerinden oyunbazlık, ateşle ve muziplikle akıyor. Uyarmış olayım, Homeros'un *Odysseia*'sı üzerine düşüncelerini bir kez okudunuz mu artık ondan kopamayacaksınız. Cousineau, bu ünlü destanı şaşkınlık duygusu ve bilgelikle örülmüş sözcüklerle yeniden canlandırıyor. Kelimeleri âdeta ışıldıyor."

— **Willis Barnstone**, *The Poetics of Ecstasy: From Sappho to Borges* ve *African Bestiary* kitaplarının yazarı

"Phil Cousineau bizi kendi 'kahramanının yolculuğu'na çıkarırken, Homeros'un çağlar öncesinden gelen destanını günümüzle ilişki kuran, bağlam kazandıran ve canlılık hissi veren yepyeni bir *Odysseia* yorumuyla buluşturuyor. İnsanlığın mücadelelerinin binyıllar boyunca nasıl tekrar edip durduğunu, açgözlülüğün, kibrin ve şiddetin yerini nasıl sevgiye, onura ve cesarete bıraktığını görüyoruz. Cousineau, etkileyici anlatımı ve derin psikolojik kavrayışıyla destanın zamansız derslerini gözler önüne seriyor, kadim mitlerin yaşadığımız dünyayı nasıl anlamlandırdığını ve bütün bunların bugün bile bizim için neden önemli olduğunu gösteriyor. Homeros'un hâlâ bize öğreteceği çok şey var, hatta belki daha önce hiç olmadığı kadar."

— **Terry Tarnoff**, *The Bone Man of Benares* kitabının yazarı

"Çağımızın büyük trajedilerinden biri, Homeros'un *Odysseia*'sının üniversitelerin birer birer yok olan Klasik Filoloji bölümlerine hapsedilmiş olmasıdır. Phil Cousineau, bir ömürlük düşünsel birikimin ürünü olan çarpıcı yeni kitabı *Odysseia Bilgeliği* ile bu gidişatı tersine çeviriyor ve Homeros'u yirmi birinci yüzyılda yeniden hayata getiren bir eser ortaya koyuyor. Cousineau, Odysseus'un destansı yolculuğunu bölüm bölüm, yalın ama etkileyici bir dille yeniden anlatıyor ve her bölümü aydınlatıcı bir öz değerlendirmeyle tamamlıyor. Cousineau'nun eserini dikkatle düşünerek ele alan okurlar, çağımızın karmaşası içinde yolunu bulabilmek için gerekli yaşam bilgeliğine erişiyor."

— Brian Thomas Swimme,
Cosmogenesis: An Unveiling of the Expanding Universe kitabının yazarı

"Derinliğiyle, bilgeliğiyle ve cesaretiyle beni etkileyen bu kitabın, hiç kuşkusuz ki Antik Yunan'ın tanrıları ve anlatıcıları tarafından kutsandığını hissediyorsunuz çünkü kitap, onlarla aynı ağırlığı ve bilgeliği taşıyor. Bu yeniden anlatımda Odysseus ile Penelopeia, yuvaya dönüşün ve o yuvayı korumanın yaşam yolculuğumuzdaki hem en kutsal hem de en tehlikeli taraf olabileceğini göstererek evrenin büyük ibadetine ayak uyduruyorlar. Cousineau, savaştan barış çıkarabilmemiz, savaşçıları hikâye anlatıcılarına dönüştürebilmemiz ve büyüsünü yitirmiş dünyamıza büyüsünü yeniden kazandırabilmemiz için yuvaya dönüş yolculuklarımızın bizi nasıl kökten değiştirmesi gerektiğini gözler önüne seriyor."

— Valerie Andrews, *Our Story of Home: Tales of Longing and Belonging* kitabının yazarı

"Büyük hikâyeler hiç durmadan anlatılmaya devam eder, geleceğin ellerine teslim edilecek inciler gibi sürekli yeniden biçimlenir, yeniden doğarlar. Bizim büyük anlatıcılarımız da kadim metinleri ele alıp onların kutsal ayrıntılarını aydınlatarak zamana meydan okuyan anlamlarını ortaya çıkarır, hikâyelerin içindeki sonsuz ezginin duyulmasını sağlarlar. Phil Cousineau'nun yaptığı şey de tam olarak bu."

— R.B. Morris, *The Mockingbird Poems*
kitabının ve "That's How Every Empire Falls"
şarkısının söz yazarı

"İnsan, hayat yolculuğunun kıvrımları arasında ilerlerken kendini çoğu zaman yalnız ve kaybolmuş hissedebilir. Phil Cousineau, *Odysseia Bilgeliği*'nde, okurun kişisel serüvenini üç bin yıldır insanlığa yol gösteren ve ilham veren arketipsel bilgiyle buluşturuyor. Homeros'un gizemli güzelliğiyle büyüleyen şiirinde yer alan ortak bilgelik, insana yuvaya dönüş arayışında evrensel bir derinlik ve destek kazandırıyor."

— Anthony Lawlor, *A Home for the Soul: A Guide for Dwelling with Spirit and Imagination* ve *The Temple in the House: Finding the Sacred in Everyday Architecture* kitaplarının yazarı

"Phil Cousineau, *Odysseia Bilgeliği*'nde hikâyeleri yeniden yuvaya döndürme amacına ulaşırken, Homeros'un şiirine duyulan deneyime haz, sevinç, coşku ve güçlü bir hayranlık duygusunu yeniden kazandırıyor. Bilgelik üzerine yazdıkları, insanın metinle kurduğu doğrudan bağ sayesinde nasıl dönüşüp gözlerini açabileceğini gösteriyor. Cousineau, tıpkı Homeros'un yaptığı gibi, miti yeniden biçimlendirip ona yeni bir form vererek mit yaratımının gücünü derinlemesine kavrıyor. En nihayetinde bilgeliğin kendisi üzerine düşünürken, bugün çıktığımız eve dönüş yolculuğunda kendi öz kaynaklarımıza nasıl yeniden dönebileceğimizi işaret ediyor."

— **Dennis Slattery**, *From War to Wonder: Recovering Your Personal Myth Through Homer's Odyssey* kitabının yazarı

"*Odysseia Bilgeliği*, Homeros ve Homeros'un destanı üzerine içerdiği düşüncelerle genç ya da yaşlı, *Odysseia*'yı ilk kez okuyan biri ya da bir klasik filoloji profesörü fark etmeksizin her okuru etkisi altına alabilen ender kitaplardan biri. Phil Cousineau'nun derin bilgiyle örülü metni, ozanımızın karmaşık anlatı yapısını çok katmanlı bir biçimde kavrarken, *Odysseia*'nın şiirsel, mitolojik ve psikolojik anlam dünyasının sonsuz katmanlarını da gözler önüne seriyor. Cousineau'nun kitabında iç içe geçen bütün bu boyutlar, bana Yunanistan'da yürüttüğüm sayısız kazı çalışmasını ve hem gerçek hem de simgesel anlamda yuvam dediğim İthake Adası üzerine yaptığım kişisel keşifleri hatırlatıyor."

— **Spyros Couvaras**, Yunan arkeolog

"Phil Cousineau hiç kimsenin fark etmediklerini fark ediyor ki bu, zeki bir yazarın en belirgin özelliğidir. *Odysseia* boyunca çıktığı kendi yolculuğunda her durakta yeni bir manzarayı görünür kılıyor."

— Daniel Handler,
diğer adıyla Lemony Snicket,
Talihsiz Serüvenler Dizisi yazarı

"Eğer insanlığın ortak hikâyesi sürgünle, sınavlarla ve yuvaya dönüşle örülü bir yolculuksa, Odysseus'un öyküsü de insan türünü tanımlayan kendini kandırma hâllerini, şeytana uyduğumuz anları, dayanıklılığı, kurnazlığı, yeniden toparlanma gücünü ve sarsılmaz yaşama iradesini belki de en iyi içinde barındıran anlatıdır. Homeros'unki zamansız bir anlatı çünkü kültürler değişse de insan ruhunun özü değişmez. Phil Cousineau, *Odysseia*'nın bilgeliğine açılan bu rehber niteliğindeki kitabıyla, arketipsel atamız yuvaya dönüş yolunu ararken bize hem yeni bir öğrenme biçimi sunuyor hem de kendimizi yeniden tanımamıza fırsat tanıyor. Eğer karakter kaderse, o hâlde biz kendi hayatlarımızdaki Symplegadlar arasından geçmeye çalışırken hepimizin hatırlaması ve öğrenmesi gereken çok şey var demektir."

— James Hollis, *The Middle Passage: From Misery to Meaning in Midlife* kitabının yazarı

"Mitolojik düşlere dalmak istediğimde başvurduğum ilk isim Phil Cousineau. Homeros üzerine sahip olduğu ansiklopedik seviyede bilgi birikimi gerçekten hayranlık uyandırıcı. *Odysseia Bilgeliği* ise şimdiden klasikler rafında yerini almaya aday bir eser. *Odysseia Bilgeliği*, dönüp dönüp yeniden okuyacağım ve her okuyuşta bana yeni şeyler katacak kitaplardan biri. Binlerce yıldır zamana meydan okuyan ve okumaya da devam edecek bu büyük öyküye yaraşır bir saygı duruşu niteliğinde, aynı zamanda ufuk açıcı bir çalışma."

— **Brenda Knight**, *Women of the Beat Generation*
kitabının yazarı

Bana her gün yuvama nasıl dönmem gerektiğini gösterdiği için,
Oğlum Jack Blue Cousineau'ya,
ve beni Homeros'un dizinin dibinde büyüten
babam Stanley Horace Cousineau'nun anısına.

Bilgeliğin peşinden git.

— DELPHOI KEHANETİ

Ama eğer [Odysseus], onca sınavdan geçip onca acıya katlandıktan sonra her şeyi unutmuş olsaydı, kaybı çok daha büyük olurdu: Çektiği acılardan hiçbir deneyim, yaşadıklarından hiçbir ders çıkaramamış olurdu.

— ITALO CALVINO, *Klasikleri Niçin Okumalı?*

Hafıza ne tuhaf şey… Hayatından da öte bazı günler var ki hikâyeni tanımlıyor.

— *Arrival* FİLMİ, ERIC HEISSERER'İN SENARYOSUNDAN

Odysseus'un yolculuğu… hiç bitmeyecek gibi. Bu aslında bir lütuf… Yolculuğun en derin anlamı, bir sona, bir tamamlanışa karşılık gelen İthake'ye varmak değil. Asıl anlam, yolculuğun kendisinde, serüvenlerde ve öğrenilen derslerde saklı.

— ODYSSEUS ELYTIS'İN 1979 NOBEL ÖDÜL TÖRENİ YEMEĞİ KONUŞMASINDAN

İTHAKA[*]

Konstantinos Kavafis

Edmund Keeley ve Philip Sherrard çevirisinden

İthaka'ya doğru yola çıktığın zaman,
dile ki uzun sürsün yolculuğun,
serüven dolu, bilgi dolu olsun.
Ne Lestrigonlardan kork,
ne Kikloplardan, ne de öfkeli Poseidon'dan.
Bunlardan hiçbiri çıkmaz karşına,
düşlerin yüceyse, gövdeni ve ruhunu
ince bir heyecan sarmışsa eğer.
Ne Lestrigonlara rastlarsın,
ne Kikloplara, ne azgın Poseidon'a,
onları sen kendi ruhunda taşımadıkça,
kendi ruhun onları dikmedikçe karşına.

Dile ki uzun sürsün yolun.
Nice yaz sabahları olsun,
eşsiz bir sevinç ve mutluluk içinde
önceden hiç görmediğin limanlara girdiğin!
Durup Fenike'nin çarşılarında
eşi benzeri olmayan mallar al,
sedefle mercan, abanozla kehribar,
ve her türlü başdöndürücü kokular;
bu başdöndürücü kokulardan al alabildiğin kadar;
nice Mısır şehirlerine uğra,
ne öğrenebilirsen öğrenmeye bak bilgelerinden.

---

[*] Cevat Çapan çevirisinden faydalanılmış, yeniden çevrilmemiştir. bk. Konstantinos Kavafis, *Kavafis'ten Kırk Şiir*, Adam Yayıncılık, Ocak 1982, s. 26-27.

Hiç aklından çıkarma İthaka'yı.
Oraya varmak senin başlıca yazgın.
Ama yolculuğu tez bitirmeye de kalkma sakın.
Varsın yıllarca sürsün, daha iyi;
sonunda kocamış biri olarak demir at adana,
yol boyunca kazandığın bunca şeylerle zengin,
İthaka'nın sana zenginlik vermesini ummadan.
Sana bu güzel yolculuğu verdi İthaka.
O olmasa, yola hiç çıkmayacaktın.
Ama sana verecek bir şeyi yok bundan başka.

Onu yoksul buluyorsan, aldanmış sanma kendini.
Geçtiğin bunca deneyden sonra öyle bilgeleştin ki,
Artık elbet biliyorsundur ne anlama geldiğini İthakaların.

ÖN SÖZ

Karanlık Çağlarda Avrupa nüfusunun yalnızca yüzde onu okuma yazma biliyordu. Bu, neredeyse beş yüz yıl boyunca edebî kültürü ayakta tutanların o yüzde onluk kesim olduğu anlamına geliyor. Modern zamanlarda farklı türden bir cehaletle karşı karşıyayız: kendi hayatımız dışında başka kimsenin hayatına yönelik empati ve merhamet duymamak. O yüzden kalbin okuryazarlığını canlı tutma görevi, hayatta olma ayrıcalığına sahip olan bizlere düşüyor.

Şimdi sıra bizde. Çünkü bugün yüzleştiğimiz her şeyle, bizden önceki çağlarda yaşayanlar da yüzleşti. Bireysel ruhlar olarak yüzleştiklerimizle dünya üzerindeki her ruh yüzleşti. Bunca zaman ürettiğimiz muhteşem hikâyeler, birbirimize ve miras aldığımız bu dünyaya zarar vermeden bizi hayata döndürme ve hayatta kalma imkânı sunuyor.

Derinlerde, kendini sürekli tekrar eden bir biçimde *İlyada*'nın hikâyesi kendi aramızda yarattığımız savaşların içinden geçme yolculuğumuzsa, *Odysseia*'nın hikâyesi kendi içimizde yarattığımız savaşın içinden geçme yolculuğumuz. Bu, yaşayan herkesin sevginin hüküm sürdüğü yerin gerçek yuvamız olduğunu keşfedip ona layıkıyla sahip çıkabilmek için geçmek zorunda olduğu arketipsel dönüşüm yolculuğudur. Ve kendi içimizde bir dönüşüm geçirmedikçe kendi aramızdaki o savaşla dolu hayata mahkûmuz.

Odysseus için yuvaya uzanan o çetin yolculuk, fırtınalardan sağ çıkmayı, iblislerle yüzleşmeyi, büyüleri bozmayı gerektirir. Odysseus'un yaşadığı her bir zorluk, hayatla uyum içinde yaşayabilmek için hepimizin çıkmak zorunda olduğu içsel yolculuğun bir yansımasıdır. Aksi hâlde dünyayı kendi fırtınalarımızla, iblislerimizle ve bizi esir alan büyülerle zehirleyen insanlar oluruz.

Dünya üzerindeki her gelenek, bu yolculuktan kaçınılmaz ve gerekli bir süreç olarak bahseder. Sevginin hükmettiği dünyadan koptuğumuzda hayat cehenneme döner. Eğer aramızdan çok sayıda bu dünyadan uzak düşenler olursa, korku ve hiç dinmeyen bir sahip olma arzusu dünyayı parçalayacak kadar derin bir yabancılaşmaya

sürükler bizi. Ta ki ihtiyacın olmayan kadarına sahip olma ve intikam duygusu şiddetli bir fırtına gibi üzerimize çökene kadar.

Bütün bunların ortasında büyük aşk ve büyük acı hâlâ en büyük öğretmenlerimiz olmaya devam ediyor. Bizi hayatı fethetme, kontrol etme ve hayata sahip olma dürtüsünden çıkarıp hayatla bağ kurmaya, hayatımıza özen göstermeye ve kendimizi hayata kaptırmaya doğru uzanan bir yolculuğun başına getiriyor. Bugün de uyuşmuşluktan uyanışa, yabancılaşmadan aidiyete doğru yönelen bu dönüşüm önümüzde yeniden kendini gösteriyor.

İşte bu yüzden *Odysseia*'nın gözler önüne serdiği dayanıklılık ve yenilenmeye doğru uzanan yolculuğunda öğreneceğimiz çok şey var çünkü modern çağda *Odysseia*'dan alacağımız bilgeliğe her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Phil Cousineau sayısız yeteneğiyle bize büyük bir armağan sunuyor ve Odysseus'un destansı yolculuğunun yüzyıllardır taşıdığı o zamansız şifayı bizler için yeniden erişilebilir hâle getiriyor. Gerçekte olduğunuz kişiyi son derece insani bir keskinlikle anlatılan bu hikâyelere kaptırın. Bu hikâyeler şimdi hem kendi ruhlarımızı onarmada hem de dünya dediğimiz bu köyü onarmada bize yardım edebilirler.

Mark Nepo,
Şair, ruhsal öğretmen
ve *Ruhun Dili* ve *Uyanış* kitaplarının
New York Times Çok Satan yazarı

GİRİŞ

Yuvaya Dönüşler

Homeros'un tasvir ettiği üzere "kayalık, sarp, denizle çevrili, sık ormanlarla kaplı, yaprakları rüzgârla titreşen" İthake'nin üzerine alaca karanlık çöküyor. Ada cıva gibi parlayan bir ışığın altında titreşirken aşağıda uzanan koyu mavi liman göz kamaştırıyor. Keçilerin açtığı dolambaçlı patikalarda sendeleyerek ilerliyor, yıllardır Odysseus, Penelopeia ve Telemakhos'un sarayı olduğuna inanılan Miken dönemine ait yıkıntılara doğru çıkıyorum. Toprak da deniz de insanı sersemletecek kadar güzel ama Yunanistan'da gözün gördüğünden de öte bir şeyler var. Ancak mitlerin ve şiirin gözleriyle görülebilen şeyler. Burada neye bakarsanız bakın, gördükleriniz çok uzun zaman önce yaşanmış ve belki hiç yaşanmamış ama büyük bir hayal gücüyle anlatılanlarla birbirine karışıyor. Bu öğleden sonrayı böylesine heyecan verici kılan şeyse, çocukken Michigan'ın uzun kış gecelerinde babamla birlikte okuduğum *Odysseia*'ya hayatım boyunca beslediğim hayranlık.

Saç diplerim, ayak tabanlarım karıncalanıyor, nefesim kesik kesik, parmaklarım kalemle kâğıda kavuşmak için yanıp tutuşuyor. Şiir, çevremde kanlı canlı bir şekilde beliriyor sanki. Yoluma devam ederken yüzyıllar boyunca depremlerle eğilip bükülmüş, mermerlerinin büyük bölümü çoktan sökülüp uzaklardaki taş evlerin yapımında kullanılmış antik bir merdiven görüyorum. Dünya edebiyatının en büyük başına buyruk düzenbazlarından birine ait sarayın taş kapı kalıntılarına çıkan basamaklara bakıyorum. Çökmeye yüz tutmuş merdivenlerde duraksayıp ayağımı yosun tutmuş taşların üzerinde sağlam bir yere basmaya çalışırken tökezliyorum. Kendi kendime söylenirken uzak bir anı yakalıyor beni, hissettiğim yalnızca bir *déjà vu* değil, bir *déjà lu*… Yıllar önce bir kitapta okuduğun bir yere sonunda gerçekten varmış olmanın insanı sarsan duygusu. Ya-

BÖLÜM I

MACERALAR

MÖ 1000 yılına ait, Homeros'un gözünden çizilmiş dünya haritası. Bu harita, Antik Yunanların bilinen dünyanın, Odysseus'un Yeraltı Dünyası'na ulaşabilmek için aşmak zorunda olduğu Okeanos Nehri tarafından çevrelendiğine dair inancını çarpıcı bir biçimde gözler önüne seriyor. Odysseus burada, yuvaya nasıl dönebileceğini kâhin Teiresias'tan öğrenecektir. Görsel, *Report on the Scientific Results of the Voyages of H.M.S. Challenger*'dan alınmıştır (1895).

Telemakhos ile Penelopeia, Penelopeia'nın dokuma tezgâhının önünde. Penelopeia burada, Talipleri oyalayabilmek için kayınpederi Laertes'in kefenini gündüzleri dokuyup geceleri gizlice sökmektedir. Görsel, MÖ beşinci yüzyıla ait Etrüsk yapımı Chiusi Vazosu'ndan alınmıştır. Çizim: W.G. Thornton, 1930.

ODYSSEİA | KİTAP 1

Tanrılar, Odysseus'un Yuvaya Dönme Vaktinin Geldiğine Karar Verir

Ne diye insanlar tanrılardan bilir birçok şeyi!
Sanırlar bütün belalar bizden gelir,
oysa kaderin dışında acı yığar başlarına
kendi kendileri, kendi taşkınlıkları.

— ZEUS'UN ATHENE'YE SÖZLERİ (RIEU, 1.33–35)*

Destan şiir, bizim Homeros adıyla bildiğimiz Ozan'ın, hafıza tanrıçası Mnemosyne'nin kızları olan ilhamın kutsal kaynağı Musalardan, Odysseus'un büyük yuvaya dönüşünün (*nostos*) şarkısını söyleyebilmesi için kendisine ilham vermelerini istemesiyle başlar. Musalar da Homeros'a Olympos Dağı'ndan—Zeus'un, insanların en büyük sorununun durmadan sızlanmaları ve kendi düşüncesizlikleriyle aptallıklarının suçunu tanrılara atmalarını içeren şikâyetinin de olduğu—çarpıcı bir cevapla karşılık verirler. Athene ise Zeus'a, çok acılar çekmiş İthake kralı "bilge Odysseus"u artık başıboş serüvenlerinden geri getirmenin vaktinin geldiğini söyler. Odysseus ancak o zaman Taliplerden hesap sorabilir ve krallığında yeniden düzeni sağlayabilir. Zeus, Hermes'i Kalypso'nun düşsel adası Ogygie'ye gönderir ve Kalypso'dan elindeki tutsağı serbest bırakmasını buyurur. Athene önce Mentes, ardından Mentor kılığına girerek İthake'de prens Telemakhos'un karşısına çıkar. Ona sarayın kontrolünü eline almasını, adanın yaşlılarını toplantıya çağırmasını ve Penelopeia'ya talip olan 108 bekâra kendi evlerine dönüp uykuya dalmalarını söylemesini öğütler. Athene ayrıldıktan sonra sarayın ozanı Phemios, Troya Savaşı'ndan dönen askerler hakkında hüzünlü

* *Odysseia*'dan doğrudan alıntılarda, Azra Erhat – A. Kadir çevirisinden faydalanılmış, yeniden çevrilmemiştir. Pasaj numaraları aynıdır, yazarın belirttiği isimler çevirisinden faydalandıklarıdır. bk. Homeros, *Odysseia*, çev. Azra Erhat – A. Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014. Ayrıca, mitolojik yer ve karakter isimlerinin yazımında Azra Erhat'ın Mitoloji Sözlüğü esas alınmıştır. (-çn.)

ODYSSEİA | KİTAP 2

Git ve Babanın İzini Sür

Güçlü, yakışıklı bir delikanlısın işte,
korkmadan karşı koy sen de erkekçe,
övgüsünü kazan gelecek kuşakların.

— NESTOR'UN TELEMAKHOS'A SÖZLERİ (Butler, 2.15–18)*

Genç prens Telemakhos, Athene'nin öğüdüne uyar ve Taliplerin konuklara ve yabancılara yönelik kutsal konukseverlik yasasını çiğnemeleri hakkında resmî bir şikâyette bulunmak için İthake Meclisini toplantıya çağırır. Heybetli kralın oğlu, Taliplerden sarayı terk etmelerini isteyerek ailesinin hanedanı üzerindeki hakkını açıkça ortaya koyar. Taliplerin verdiği kaba cevap, Ege boyunca birbirinden ayrı krallıkları bir arada tutan düzene karşı işlenmiş yeni bir ihlaldir. Bunun üzerine Telemakhos, Athene'ye yol göstermesi için dua eder. Tanrıça, ailenin danışmanı Mentor kılığına girerek ona babasının Troya Savaşı'ndaki iki silah arkadaşı Nestor ile Menelaos'u ziyaret etmesini öğütler. Telemakhos'un gemisini hazırlayabilmesi için de tanrısal güçlerini kullanır. Gecenin ilerleyen saatlerine, Telemakhos'un üzerine titreyen annesi Penelopeia'yı korkutmadan gizlice yola çıkabilmeleri için sarayın üzerine derin bir uyku çökerterek Telemakhos'la birlikte kaçışlarını mümkün kılar. Kitabın sonunda Telemakhos, babası hakkında haber toplayabilmek için bütün kalelerin en görkemlisi olan Pylos'taki Nestor sarayına doğru yelken açar.

---

* Azra Erhat – A. Kadir çevirisinden faydalanılmış, yeniden çevrilmemiştir. Erhat – Kadir çevirisinde pasaj numarası I.301-303'tür. (-çn.)

ODYSSEİA | KİTAP 3

Nestor Hatırlıyor, Telemakhos Unutamıyor

denizi aşıp neden geldin bunca yolu,
babandan haber almak için değil mi,
bilmek istersin nerde saklı, neler geldi başına,
haydi yürü, at yetiştiren Nestor'a git doğru,
anlayalım bakalım, göğsündeki düşünce ne.

— ATHENE'NİN TELEMAKHOS'A SÖZLERİ (RIEU, 3.16–20)

Büyük Odysseus'un oğlu Pylos'a ulaşır ve burada bilge Nestor tarafından sıcak bir şekilde karşılanır. Nestor onu Poseidon şenliklerine katılmaya davet eder. Közlerin üzerinde pişirilen ve ızgarada kızartılan şiş etlerin de olduğu, dört yüz elli konuklu bu kutlamaların merkezinde görkemli bir şölen vardır. Telemakhos'a yıkanması için su ve hoş kokulu yağlar sunulur, ardından kraliyet sarayında büyük bir misafir gibi ağırlanır. Genç İthakeli, hiç tanımadığı babasının hayatta olup olmadığına dair bir işaret bulabilme umuduyla babasının dostu ve savaş yoldaşı olan Nestor'a peş peşe sorular yöneltir. Çenesi düşük birisi olan Nestor ise Telemakhos'un sorularını cevaplamak yerine kendi *nostos*'unun, yani yuvaya dönüş hikâyesinin anlatılarına dalar. Ancak Odysseus'un akıbetine dair kesin bir doğrulama sunamaz. Telemakhos'un kayıp babasından haber alma arayışında başarılı olması için tanrıların adına kurbanlar sunulur. Nestor da yolculuğunda ona yardımcı olması için oğlu Peisistratos'u Telemakhos'a eşlik etmek üzere görevlendirir, böylece genç prens Sparta'ya güvenli bir şekilde ulaşabilecek, Menelaos ve Helene'yle görüşebilecektir.

HAYAT DERSİ

Soru sormayı gurur meselesi hâline getirme.
Cevapları hayata geçirmek için gerekiyorsa dünyanın öbür ucuna git.

ODYSSEİA | KİTAP 4

Sparta'ya Yolculuk

O sıra Zeus'un kızı Helene bir şeyler tasarladı,
bir ilaç attı içtikleri şaraba,
yası, öfkeyi dindiren bir ilaçtı bu,
tekmil acıları unutturan bir ilaçtı.
Katıldığı sağraktan şarap içen
gözyaşı dökmezdi bütün bir gün,
anası babası ölmüş olsa bile.
Ya kardeşini ya sevgili oğlunu
gözünün önünde tunçla kesseler,
gözleriyle görse nasıl can verdiklerini,
bir damla gözyaşı dökmezdi yine de.

— HELENE'NİN MENELAOS İLE TELEMAKHOS'A
GİZEMLİ "KEDER KOVUCU"
İLACI SUNDUĞU ANIN TASVİRİ (FAGLES, 4.243–51)*

Telemakhos ile yeni dostu Peisistratos, güvenli bir şekilde Sparta'ya ulaştıklarında, yüzünün bin gemiyi denize indirdiği söylenen ve güzelliğiyle insanı sersemleten Helene ile Menelaos tarafından *xenia* ruhuna uygun biçimde sıcaklıkla karşılanırlar. Dostları Odysseus'un oğlunun, onların savaştan yurda dönüş hikâyelerine, yani kendi *nostos*larına dair duyduğu derin meraktan etkilenen Menelaos, kendi yuvaya dönüş hikâyesini ustalıkla anlatır. İnsanı gözyaşlarına boğan bu anlatı Helene'yi derinden etkiler ve Helene de bunun üzerine onlara "keder kovucu" diye anılan iyileştirici bir iksir verir. Menelaos ayrıca, Odysseus'un hâlâ hayatta olduğunu ama Kalypso'nun aşkının tutsağı olarak bir yerde mahsur kaldığını söyleyen şekil değiştirici Proteus'la yaşadığı serüveni de anlatır. Bu sırada genç prensin kaçmayı başardığını öğrenen İthake'de Talipler öfkeden deliye dönerler. Telemakhos geri dönmeye kalkarsa onu öldürmek için bir

* Azra Erhat – A. Kadir çevirisinden faydalanılmış, yeniden çevrilmemiştir. Erhat – Kadir çevirisinde pasaj numarası IV.219-228'dir. (-çn.)